

Recommendation of the Committee of Ministers to member states on policy to support positive parenting

Unofficial translation into Azerbaijani

Recommandation du Comité des Ministres aux Etats membres relative aux politiques visant à soutenir une parentalité positive

Traduction non-officielle en azéri

Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə müsbət tərbiyənin dəstəklənməsi siyasətləri üzrə Tövsiyəsi

© Council of Europe [December 2006], original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe [décembre 2006], versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə müsbət tərbiyənin dəstəklənməsi siyasətləri üzrə Tövsiyəsi Rec(2006)19

(Nazirlər Komitəsi tərəfindən 13 dekabr 2006-cı il tarixində Nazir Müavinlərinin 983-cü görüşündə qəbul edilmişdir)

Nazirlər Komitəsi Avropa Şurasının Əsasnaməsinin 15.b Maddəsinin müddəalarına əsasən,

Avropa Şurasının məqsədinin öz üzv dövlətləri arasında, xüsusilə ümumi qaydalar qəbul edilməsini təşviq etmək yolu ilə daha böyük birliyə nail olmaq olduğunu nəzərə alaraq;

Avropa Şurasının uşaq və ailələr sahəsində işinə istinad edərək və ümumilikdə aşağıdakı hüquqi alətləri yenidən təsdiqləyərək:

- hamının, o cümlədən uşaqların hüquqlarını qoruyan İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqlar haqqında Konvensiya (ETS No. 5);
- "ailənin cəmiyyətin fundamental hissəsi kimi öz tam inkişafını təmin etmək üçün müvafiq social, hüquqi və iqtisadi müdafiəyə hüququ olduğunu" bəyan edən Avropa Sosial Xartiyası (ETS No. 35) və Yenidən baxılmış Avropa Sosial Xartiyası (ETS No. 163), (Maddə 16);
- Uşaq Hüquqlarının Həyata keçirilməsi haqqında Avropa Konvensiyası (ETS No. 160);
- Uşaqlarla bağlı Əlaqələr haqqında Konvensiya (ETS No. 192);
- Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə: No. R (84) 4 sayılı valideynlərin məsuliyyətlərinə dair; No. R (85) 4 sayılı ailədə zorakılığa dair; No. R (87) 6 sayılı qoruyucu ailələrə dair; No. R (94) 14 sayılı ardıcıl və kompleks ailə siyasətlərinə dair; **No. R (96) 5** sayılı iş və ailə həyatının uzlaşdırılmasına dair; **No. R (97) 4** sayılı tək valideynli ailələrin sağlamlığının qorunması və təşviqinə dair; No. R (98) 8 sayılı uşaqların ailə və social həyatda iştirakına dair; **Rec(2005)5** sayılı uşaq müəssisələrində yaşayan uşaqların hüquqlarına dair və **Rec(2006)5** sayılı Avropa Şurasının əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının və cəmiyyətdə tam iştirakının təşviq edilməsi: Avropada əlilliyi olan insanların həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üzrə 2006-2015-ci illər üçün Fəaliyyət Planına dair Təvsiyələri;

Ailələrin social birliyin ilk olaraq yaşanıdığı və öyrənilədiyi yer olduğunu qeyd edən Sosial Birlik üçün Yenidən baxılmış Sosial Strategiyani və social birlik strategiyasının özəl sferanın və vətəndaş cəmiyyətinin muxtariyyətinə tam hörmət etməklə ailələr üçün dəstəkləyici olmağa çalışmalı olduğunu nəzərdə tutaraq;

Parlament Assambleyasının müasir ailədə valideynlərin yeri və məsuliyyəti və onların cəmiyyət tərəfindən dəstəklənməsinə dair 751 sayılı (1975); ailə siyasətinə dair 1074 sayılı (1988); uşaqların hüquqlarına dair 1121 sayılı (1990); ölkələrarası övladlığa götürmə: uşaq hüquqlarına hörmətə dair 1443 sayılı (2000); uşaqların təhsilində valideynlərin və müəllimlərin məsuliyyətinə dair 1501 sayılı (2001); XXI əsr cəmiyyətinin uşaqlarla və uşaqlar üçün qurulması: uşaqlar üçün Avropa strategiyasının (1286 sayılı Təvsiyə(1996)) davam etdirilməsinə dair 1551 sayılı (2002); ailənin vasitəçiliyi və cinslərin bərabərliyinə dair 1639 sayılı (2003); uşaqlara cismani cəza verilməsinə Ümumavropa qadağına dair 1666 sayılı (2004); müəssisələrdə yaşayan uşaqların hüquqları: Parlament Assambleyasının 1601 (2003) sayılı Təvsiyəsinin davam etdirilməsinə dair 1698 (2005) sayılı Təvsiyələrini xatırladaraq;

Avropa Şurasına üzv dövlətlərin tərəfdar çıxdığı və əsas prinsiplərinin hər zaman uşaqların tərbiyəsi üçün zəmin təşkil etməli olduğu Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasının əhəmiyyətini vurğulayaraq;

Dövlət və Hökumət Başçılarının Üçüncü Sammitini (Varşava, Polşa, may 2005-ci il) və orada qəbul edilmiş BMT-in Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasının öhdəliklərinə tam riayət etmək, uşaq hüquqlarını effektiv şəkildə təşviq etmək və uşaqlara qarşı zorakılığın bütün formalarının ləğv edilməsi üçün xüsusi tədbir görmək barədə öhdəliyi və daha sonrakı 4-5 may 2006-cı il tarixində Monakoda başlanmış "Avropanı uşaqlar üçün və uşaqlarla qururuq" proqramını xatırladaraq;

Ailə Məsələləri üzrə məsul Avropa Nazirlərinin 28-ci sessiyasında (Lissabon, Portuqaliya, 16-17 may 2006-cı il) qəbul edilmiş Yekun Kommunikəsinə və Siyasi Bəyannaməsinə istinad edərək, xüsusilə:

- tərbiyənin ailənin həyatı ilə bağlılığına baxmayaraq ictimai siyasətin bir sahəsi kimi təyin edilməli olduğunu və tərbiyəni dəstəkləmək və müsbət tərbiyə üçün zəruri şərait yaratmaq üçün bütün zəruri tədbirlərin qəbul edilməli olduğunu təsdiqləyərək ;
- ailə məsələləri və uşaq hüquqları sahəsində Avropa Şurası çərçivəsində ümumi Avropa siyasətini təşviq etmək və həyata keçirmək barədə öhdəliklərini xatırladaraq;

Uşağın hüquqlara, o cümlədən müdafiə olunmaq və iştirak etmək, fikirlərini ifadə etmək, dinlənilmək və diqqətlə əhatə olunmaq hüququna malik şəxs olmasını tanıyaraq;

Dövlət orqanlarının ümumilikdə ailələrin, xüsusilə isə valideynlərin dəstəklənməsində ailə siyasətinin üç əsas elementi: ictimai köçürmələr və vergilər, iş və ailə həyatını tarazlaşdırmaq üçün tədbirlər, uşağa qulluğun təmin edilməsi və digər xidmətlər ilə ifadə olunan həyatı rol oynadığını xatırladaraq;

Ailənin cəmiyyətin ilkin hissəsi olduğunu və tərbiyənin cəmiyyətdə və onun gələcəyi üçün fundamental rol oynadığını nəzərə alaraq;

Ailələrin bu gün valideynliyə daha böyük əhəmiyyət və daha yaxşı dəstək verilməsini tələb edən çoxlu dəyişiklik və problemlərlə üzləşdiyini dərk edərək, bu dəstəyin uşaqlar, valideynlər və bütövlükdə cəmiyyət üçün mühüm olduğunu nəzərə alaraq;

Cəmiyyətin bütün səviyyələrinin uşaqların, valideynlərin və ailələrin dəstəklənməsində rol oynamalı olduğunu qəbul edərək;

Dövlət orqanlarının iqtisadi və sosial sektorlar və vətəndaş cəmiyyəti ilə birgə valideynliyin dəstəklənməsində iştirak edərək cəmiyyətin daha sağlam və daha firavan gələcəyinə, eləcə də ailə həyatının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə nail olmağa kömək edə biləcəyini nəzərə alaraq;

Sektorlararası və koordinasiya edilmiş yanaşma ehtiyacını qeyd edərək;

Tərbiyənin dəstəklənməsinin mühüm hissəsi, eləcə də uşaq hüquqlarına hörmət edilməsinin və bu hüquqların həyata keçirilməsinin təmin edilməsi vasitəsi kimi kimi pozitiv tərbiyənin təşviqinə çalışaraq,

Üzv dövlətlərin hökumətlərinin:

- ailələrin və valideynlərin rolunun mühüm təbiətini qəbul etməsini və uşağın ən yaxşı maraqları naminə pozitiv tərbiyə üçün zəruri şərait yaratmasını;
- bu tövsiyəyə əlavədə qeyd edilmiş prinsiplərə uyğun olaraq bütün müvafiq qanunvericilik, inzibati, maliyyə və digər tədbirləri həyata keçirməsini tövsiyə edir.

Rec(2006)19 sayılı Tövsiyəyə Əlavə

1. Anlayışlar

Bu tövsiyənin məqsədləri üçün:

“Valideynlər” ifadəsi: valideynlik səlahiyyətinə və ya məsuliyyətinə malik şəxslər deməkdir;

“Tərbiyə” ifadəsi: uşaqların qayğısına qalmaq və onları böyütmək məqsədilə valideynlərin üzərinə düşən bütün vəzifələri bildirir. Tərbiyə valideyn və uşaq arasındakı qarşılıqlı fəaliyyətə əsaslanır və uşağın inkişafı və özünütəhsil üçün hüquqları və vəzifələri şərtləndirir;

“Pozitiv tərbiyə” ifadəsi: valideynlərin uşaqların ən yaxşı maraqlarına əsaslanan yeni tərbiyələndirən, səlahiyyətləndirən və qeyri-zorakı davranışdır və uşağın tam inkişafına imkan verən sərhədlər müəyyənləşdirməyi ehtiva edən tanımanı və rəhbərliyi təmin edir.

2. Siyasət və tədbirlərin əsas prinsipləri

Tərbiyənin dəstəklənməsi sahəsində siyasət və tədbirlər:

- i. hüquqlara əsaslanan yanaşma qəbul etməli: yeni uşaqlara valideynlərə hüquq və öhdəliklərin daşıyıcıları kimi yanaşmalı;
- ii. dövlət orqanlarının uşağı qorumaq məqsədilə müdaxilə etməli olduğu hallar istisna olmaqla əlaqədar fərdlərin könüllü seçiminə əsaslanmalı;
- iii. uşağın ən yaxşı maraqlarına uyğun olaraq valideynlərin uşaqları üçün başlıca olaraq məsuliyyət daşdığını qəbul etməli;
- iv. valideynləri və uşaqları müvafiq hallarda onlara aid tədbirlərin müəyyənləşdirilməsi və həyata keçirilməsində birgə çalışan tərəflər kimi nəzərə almalı;
- v. valideynlərin bərabər iştirakına əsaslanmalı və onların bir-birini tamamlamasına hörmət etməli;
- vi. cinsi, statusu, bacarıqları və ailə vəziyyətindən asılı olmayaraq uşaqlar üçün bərabər imkanlar təmin etməli;
- vii. pozitiv tərbiyə ilə məşğul olmaq üçün qənaətbəxş yaşayış standartının əhəmiyyətini nəzərə almalı;
- viii. pozitiv tərbiyənin aydın ifadə edilmiş konsepsiyasına əsaslanmalı;
- ix. valideynlərə və uşağa qarşı uşağa qulluq, sağlamlıq və təhsil ilə bağlı, həmçinin sosial məsuliyyət daşıyan və eləcə də pozitiv tərbiyə prinsiplərinə riayət etməli olan əsas aktorlara istiqmətlənməli;
- x. plüralistik yanaşma qəbul etmək yolu ilə tərbiyənin və valideynlik vəziyyətlərinin fərqli növlərini tanımalı;
- xi. xüsusilə stimullara üstünlük verməklə valideynlərin potensialına müsbət yanaşma qəbul etməli;
- xii. siyasətin sabitliyini və davamlılığını təmin etmək məqsədilə uzun müddətli olmalı;
- xiii. yerli səviyyədə bərabər standartlar təşviq etmək məqsədilə prinsipal xarakterli ümumi qaydaların bir hissəsinin milli və federal səviyyədə minimuma endirilməsini və tərbiyənin dəstəklənməsi tədbirlərini həyata keçirən xidmətlərin yerli şəbəkəsinin mövcud olmasını təmin etməli;
- xiv. ardıcıl və kompleks siyasət həyata keçirmək məqsədilə müxtəlif aidiyyəti nazirliklərin, idarə və qurumların bu sahədə fəaliyyətlərini dəstəkləyərək və koordinasiya edərək nazirliklərarası əməkdaşlığı təmin etməli;
- xv. pozitiv tərbiyə üzrə göstərişlərin tətbiqi sahəsində bilik, təcrübə və müsbət praktikanın mübadiləsinə şərait yaratmaqla beynəlxalq səviyyədə koordinasiya edilməlidir.

3. Məqsədlər

Hökumətlər pozitiv tərbiyə üzrə siyasət və proqramlarını aşağıdakı üç növ məqsədə nail olmaq məqsədilə əşkil etməlidirlər:

- i. uşaqları tərbiyə edənlərin hamısının resursların müvafiq səviyyəsinə və çeşidinə (material, psixoloji, sosial və mədəni) çıxışının olmasını və geniş sosial münasibətlərin və üstünlük təşkil edən həyat nümunələrinin uşaq ailələrin, həmçinin valideynlərin ehtiyaclarını nəzərə almasını təmin etməklə pozitiv tərbiyə üçün şəraitin yaradılması;
- ii. mənşəyindən asılı olmayaraq pozitiv tərbiyəyə əngəllərin aradan qaldırılması. Məşğulluq siyasəti, xüsusilə ailə və iş həyatının daha yaxşı uzlaşdırılmasına imkan verməlidir;
- iii. pozitiv tərbiyə haqqında məlumatlılığı artırmaqla və onun reallaşması üçün bütün zəruri tədbirləri görməklə onun təşviq edilməsi. Tərbiyənin dəstəklənməsi üçün effektiv siyasətlərə malik olmaq məqsədilə dövlət orqanları insanları pozitiv tərbiyənin dəyər və əhəmiyyəti barədə xəbərdar etmək məqsədi daşıyan təşəbbüsləri dəstəkləməlidirlər. Hökumətlər tərbiyə məsələləri barədə məlumatlılığın təşviqi və tərbiyə proqramlarında iştirakın tənzimlənməsində fəal mövqe tutmalıdırlar. Stiqmalaşdıran fərqliliklərdən yayınmaq məqsədilə məlumat tərbiyənin müxtəlif şəkillərini təqdim etməlidir.

Siyasət və tədbirlərin məqsədi uşaqların əsas hüquqlarına və ləyaqətinin toxunulmazlığına lazımi önəm verməklə harmonik inkişafı (bütün ölçülərində) və onlara qarşı düzgün rəftar olmalıdır. Prioritet olaraq uşaqlara qarşı bütün baxımsızlıq və kobud rəftar və fiziki və psixoloji zorakılıq hallarının (o cümlədən, təhqir, alçaldıcı rəftar və cismani cəza) aradan qaldırılması üçün tədbirlər görülməlidir.

Həmçinin uşaqların, valideynlərin və ailələrin ehtiyaclarını daha effektiv şəkildə nəzərə almaq və xüsusilə ailəyə həssas iş mühitləri və xidmətlərini təşviq etmək məqsədilə sosial münasibətlərdə və həyat nümunələrində dəyişiklik yaratmaq üçün müvafiq siyasət həyata keçirmək və inkişaf etdirmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

4. Uşaq hüquqlarının dövlət siyasətlərinə daxil edilməsi

Tərbiyənin dəstəklənməsi sahəsində dövlət siyasətləri bütün uşaqların ehtiyac və maraqlarını qəbul edərək və onların yaşdan, bacarıq və yetkinlik səviyyəsindən asılı olaraq dəyişən ehtiyaclarına diqqət edərək uşağa qayğı ilə bağlı məsələləri ehtiva etməlidir. Bu məqsədlə BMT-in İnsan hüquqları Konvensiyasında təsbit edilmiş prinsiplərə kontekstdən asılı olmayaraq hamı tərəfindən riayət edilməli və onlar xüsusilə, bu sahədə həm özəl, həm də dövlət sektorunda fəaliyyət göstərən bütün orqanların işini xüsusilə aşağıdakı hüquqlar və prinsiplərə münasibətdə istiqamətləndirməlidir:

- i. ayrı-seşkiliyə məruz qalmama hüququ;
- ii. uşağın ən yaxşı maraqları prioritet təşkil etməlidir;
- iii. uşağın yaşamaq və inkişaf hüququ;
- iv. uşağın iştirak etmək, öz fikirlərini ifadə etmək, dinlənmək və önəm verilmək, informasiya əldə etmək və birliklərə və digər təşkilatlara qoşulmaq hüququ;
- v. müdafiə olunmaq və qayğı ilə əhatə olunmaq hüququ.

Bu məqsədlə, uşağın əlverişli ailə mühitində və pozitiv atmosferdə böyüməsi vacibdir.

5. Valideynlərin məsuliyyətinin, hüquq və öhdəliklərinin nəzərə alınması

Uşağın ən yaxşı maraqları naminə valideynlərin valideynlik funksiyalarını yerinə yetirərkən dövlət orqanlarından müvafiq yardım almaq kimi hüquqlarına əhəmiyyət verilməlidir. Valideynlərin uşaqları üçün bərabər və bölüşülmüş məsuliyyətinin həyata keçirilməsi uşağın şəxsiyyətinin harmonik inkişafına böyük miqyasda töhfə verir.

Xüsusilə gender bərabərliyi prinsipi, iş və ailənin uzalaşdırılmasının və çox zaman atanın uşaqlardan ayrı yaşaması ilə nəticələnən ailənin dağılmasının ailələrə təsiri nəzərə alınaraq ataların uşağın baxım və tərbiyəsində mühüm roluna xüsusi diqqət yetirilməlidir.

6. Siyasət və tədbirlərin əsas komponentləri

Pozitiv tərbiyənin təşviqi və dəstəklənməsi üçün siyasətlər valideynlərlə məsləhət və dialoqa və real əməkdaşlığa nail olmaq məqsədilə onların könüllü maraq və iştirakına əsaslanarsa, daha yaxşı nəticə verir. Bu tövsiyyənin 4-cü və 5-ci bəndlərindəki zəruri elementlərdən əlavə əsas komponentlərə aşağıdakılar daxildir:

6.1. Valideynlərin dəstəklənməsi

- i. ailələrə dəstəyin göstərilməsi və təkmilləşdirilməsi üçün tədbirlərlə yanaşı digər qurumların (məs., bələdiyyələr, sosial təminat və assosiasiyalar) dəstəyi də qəbul edilməli və dəstəklənməlidir;
- ii. siyasətlər uşaqların tərbiyəsinə aşağıdakı üç səviyyədə dəstək göstəlməsinə istiqamətlənməlidir:
 - qeyri-rəsmi: sosial bağların yaradılması və mövcud olanların gücləndirilməsi və valideynlərlə ailələri, qonşuları və dostları arasında yeni əlaqələrin dəstəklənməsi;
 - yarı-rəsmi: valideynlərin və uşaq assosiasiyaları və QHT-lərinin səlahiyyət və imkanlarının artırılması və bir sıra özünəyardım və digər icma əsaslı qrup və xidmətlərin aktivləşdirilməsi;
 - rəsmi: ictimai xidmətlərə çıxışın asanlaşdırılması.

6.2. Uşaq hüquqları və pozitiv tərbiyə sahəsində təhsilin təşviqi

- i. valideynlər öz rollarının xarakteri (və onun necə dəyişdiyi), uşaq hüquqları, bu hüquqlardan və onların öz hüquqlarından törəyən məsuliyyət və öhdəliklər barədə daha məlumatlı olmağa həvəsləndirilməlidirlər;

ii. hökumətlər həmçinin onlara çətin həyati vəziyyətlərin öhdəsindən gəlməkdə, münaqişələrin həllində, qeyri-zorakı yanaşmalar və vasitəçilik texnikaları vasitəsilə qəzəbin idarə olunmasında kömək edəcək hərtərəfli göstərişlər və spesifik proqramlar hazırlamalıdır;

iii. uşaqlara qarşı qəddar davranışın müxtəlif formaları ilə bağlı preventiv proqramlar təşviq edilməli və valideynlər bu ciddi problem və onun uşağın inkişafı üçün nəticələri haqqında məlumatlandırılmalıdır;

iv. həmçinin pozitiv tərbiyə anlayışı və bunun onlar üçün nə demək olduğu haqda məlumatlı olmaları məqsədlə uşaqlara onların hüquqları və vəzifələri öyrədilməlidir.

6.3. Ailə və iş həyatının uzlaşdırılması

i. hüquqi və digər təminatlar vasitəsilə (məs., sərbəst iş qrafiki, iş və məktəb saatlarının tənzimlənməsi, məzuniyyətlə bağlı siyasətlər, müxtəlif növ yüksək keyfiyyətli uşağa qayğı xidmətləri, əlilliyi olan, eləcə də xəstə uşaqlara qulluq üçün təminatlar və s) ailə və iş həyatının daha yaxşı uzlaşdırılmasını həyata keçirmək üçün dövlət orqanları zəruri şərait yaratmalı – işgötürənlər isə bu işdə dəstəklənməlidir;

ii. sosial tərəfdaşlar hər bir şirkət və onun işçilərinin spesifik ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış fərdi siyasətlər üzrə müzakirələr aparmaq və hazırlamaq üçün dəstəklənməlidirlər;

iii. müsbət təcrübələr işgötürənlərə göstərir ki, hərtərəfli işin/həyatın balanslaşdırılması siyasəti şirkətlər daxilində mütləq uğur vəziyyəti yaradır.

6.4. Yerli səviyyədə siyasətlər

Yerli səviyyədə həyata keçirilən fəaliyyət aidiyyəti əhalinin ehtiyac və xüsusiyyətlərinə daha yaxın fərdi cavab tədbirinin təmin edilməsində xüsusilə əhəmiyyətlidir. Ailələrə daha yaxşı xidmətlər təklif etmək və mövcud resursları və onlardan istifadəni optimallaşdırmaq məqsədlə milli və ya federal və ya yerli səviyyələrdə və bu səviyyələr arasında koordinasiya və əməkdaşlıq zəruridir. İnzibati proseduralar bütün ailələrə ədalətli davranışın təmin edilməsinə uyğun olaraq xidmət təminatında müvafiq dəyişənlik səviyyəsinə imkan verməlidir.

7. Siyasət və tədbirlərin hədəfi

Ailələr daxilində daha spesifik dəstək tələb edən mürəkkəb sosial və iqtisadi şərtlərə və böhranlara xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Həmçinin ümumi siyasətlərə daha hədəfli yanaşma əlavə etmək zəruridir. Həyat dövrünün konkret vəziyyətlərində və konkret dövrlərində tərbiyə xarakteri etibarlı ilə daha çətinidir. Ölkədən ölkəyə fərqliliklərə baxmayaraq aşağıdakı qrupları ehtiyacı xüsusilə nəzərə alınmalıdır:

- i. ilk dəfə valideyn olanlar;
- ii. yeniyetmə valideynlər;
- iii. xüsusi ehtiyacı olan ailələr;
- iv. çətin sosial-iqtisadi vəziyyətdə olan ailələr.

Ayrılmış valideynlər halında dəstək siyasətləri xüsusilə əgər bu uşağın ən yaxşı maraqlarına zidd deyilsə, uşaqlar və hər iki valideyn arasında əlaqələrin saxlanılmasına yönəldilməlidir. Peşəkar məsləhət xidmətlərinə çıxış təmin edilməli və valideynlərin fərqli mədəni keçmişə malik olduğu və ya müxtəlif millətlərdən olduğu hallara diqqət yetirilməlidir.

Dövlət orqanları ailələr arasında qarşılıqlı yardım birliklərinin yaradılmasını stimullaşdırmalı və buna şərait yaratmalı və valideynlərin zəruri hallarda peşəkarlarla görüşüb tərbiyə ilə bağlı məsələləri müzakirə edə biləcəkləri yerlər təşkil etməli və valideynləri pulsuz qaynar xəttlər və məsləhət xidmətləri kimi adekvat dəstək xidmətləri ilə təmin etməlidirlər.

8. Sosial təcrid hallarında tərbiyə

Sosial təcrid hallarında və ya sosial təcrid təhlükəsi hallarında tərbiyə xüsusilə çətin ola bilər, xüsusilə aşağıdakılar nəzərə alınmaqla bu vəziyyətdə olan uşaqların və valideynlərin ehtiyaclarına xüsusi diqqət yetirilməlidir:

i. müvafiq hallarda onların digər uşaqlar və ailələrlə eyni nəticələri əldə etmələrinə kömək etmək məqsədilə uzunmüddətli dəstəyin göstərilməsi; bu dəstək onlarla evlərində və ya tez-tez olduqları yerdə ünsiyyəti ehtiva etməli və sosial təcrid vəziyyətində olan valideynlərin sosial xidmətlərlə, xüsusilə uşaqlarının uzaqlaşdırılması ilə bağlı mümkün qorxularını nəzərə almalıdır;

ii. valideynləri dəstəkləmək və onların uşaqlarına qarşı məsuliyyətlərini yerinə yetirmələri üçün zəruri səriştələri əldə etmələrinə imkan yaratmaq məqsədilə kifayət qədər vəsaitin verilməsi;

iii. sosial hüquqlardan (o cümlədən, adekvat gəlir, sağlamlıq, təhsil, mənzil və məşğulluq hüquqları) və digər ailələrin yararlandığıları ilə eyni keyfiyyətli hədəfli xidmətlərdən istifadənin təmin edilməsi;

iv. təcriddən əziyyət çəkən ailələrin və uşaqların öz sosial kontekstlərində (o cümlədən geniş ailə, icma və qohumluq əlaqələrində) nəzərə alınmasını və öz ehtiyaclarına uyğun olaraq digər ailələrin yararlandığıları ilə eyni keyfiyyətli, o cümlədən yerli xidmətlərdən istifadə etməsinin təmin edilməsi;

v. ailələrlə etimada əsaslanan əlaqələrin qurulması və valideynlərə öz həyatlarını yenidən idarə edə bilmək imkanının verilməsi;

vi. daha yaxşı qarşılıqlı bilik və anlayışa nail olmaq, uşağın ən yaxşı maraqları naminə ümumi layihə yaratmaq və peşəkarların öz təcrübələrini buna istiqmətləndirmələri üçün bu ailələrin nə yaşadığını öyrənməsinə və öz ailə layihələrini daha yaxşı bilməsinə imkan vermək məqsədilə peşəkarlar və valideynlər üçün birlikdə təlimin təşkil edilməsi;

vii. çox çətin vəziyyətlərdə olan insanlarla işləmək sahəsində səriştəlilik səviyyələrini yüksəltmək və yeni yanaşmalar yaratmaq üçün zəruri addımlar atmaq məqsədilə peşəkarlar üçün fərdi və kollektiv dəstəyin təmin edilməsi;

viii. miqrant ailələrinin təcrid olunmasının qarşısını almaq üçün xüsusi tədbirlərin görülməsi;

ix. ailələri digərlərindən daha aztəminatlı olduğuna görə uşaqlara və valideynlərə fərqli davranılaraq onları stiqmalaşdıran tədbirlərdən və inzibati təcrübədən yayınılması;

x. ailə böhranına qarşı effektiv əks tədbir kimi məktəbi tərk etmənin qarşısını almaq üçün tədbirlərin irəli sürülməsi.

9. Peşəkarlar üçün keyfiyyət xarakterli göstərişlər

Yuxarıda qeyd edilən hüquq və prinsiplərin tətbiq edilməsi məqsədilə meyar və standartlar müəyyənləşdirilməlidir. Xidmətlərinin hədəfi üzrə göstərişlər – məsələn, Avropa Şurasının pozitiv tərbiyəyə dair göstərişləri kimi – peşəkarlara və praktikantlara (o cümlədən, uşaqlarla birbaşa məşğul olmayan lakin fəaliyyəti uşaqların hüquqlara təsir edə biləcək insanlara) aşağıdakılara xüsusi diqqət yetirilməklə verilməlidir:

- i. bütün həyata keçirilən tədbirlərin əsasını təşkil etməli olan ədalətlik və əlçatanlıq prinsipi;
- ii. valideynlərlə tərəfdaşa çevrilmək və valideynlərin səlahiyyətlərinin artırılması prinsipi. Tərəfdaşlıq valideynlərin şəxsi təcrübəsinin qəbul edilməsi və onların öz uşaqlarını tanımasını nəzərdə tutur;
- iii. hər bir bölmənin xüsusi fəaliyyət sahələrini qeyd etmək, obyektlərin birgə istifadəsini təmin etmək və sahələrarası şəbəkədə işləməklə tərəfdaşlıq konsepsiyasının qurumlar arasında əməkdaşlıq və sahələrarası koordinasiyaya tətbiq edilməsi;
- iv. kompleks xidmətlərin tətbiqinin dəstək və yardımı nəzərə almaqla, ailə təşəbbüsünü izafi asılılıq yaratmadan dəstəkləməklə hazırlanmasının təmin edilməsi. Müvafiq olaraq ailələrin möhkəmliyi və resursları dəstəklənməlidir. Bu həmçinin peşəkarların ittihamedicı və stiqmalaşdırıcı olmayan şəkildə valideynlər üçün dəstək kimi fəaliyyət göstərməli olduğu deməkdir;
- v. valideynlərin özünəinamının yüksəldilməsi, onların səriştəliliyinin və potensialının artırılması və valideynlərin məlumatlı və bilikli olmağa motivasiya edilməsi;
- vi. uşaqların, xüsusilə çox gənc və ünsiyyət pozğunluğu olan uşaqların öz hiss və ehtiyaclarını bildirməsinə imkan verilməsi;
- vii. aşağıdakılara xüsusi diqqət yetirilməsinin təmin edilməsi ilə xidmət göstərilməsinin və peşəkarların təcrübəsinin əhəmiyyəti:

- əlaqədar peşəkarların əsaslı şəkildə təlimləndirilməsi;
 - davamlı həm xarici, həm də daxili (özünüqiymətləndirmə) qiymətləndirmə;
 - fəaliyyətin davamlılığı;
 - uşağın və ailələrin öz kontekstlərində başa düşülməsinə əsaslanan cavab tədbirləri;
- viii. sosial xidmətlər, səhiyyə xidməti mütəxəssisləri, gənclərlə işləyənlər, müəllimlər və uşağa qulluqla məşğul olan işçilər arasında yayılmalı olan valideyn qayğısının təmin edilə bilməməsi ilə bağlı risk amillərini təyin etmək, onlara bu baxımdan problemi olan ailələrin müəyyən edilməsini öyrətmək və dəstək təklif etmək üçün metodların hazırlanması. Ailəni dəstəkləmək üçün fəaliyyət göstərən xidmətlər arasında daha yaxşı koordinasiya daim səy göstərilməlidir;
- ix. zəruri olan hallarda uşaqların ailələrdən ayrılması tədbirlərinin həyata keçirilməsinin onların bu addıma hazırlanmasına və ya daha yaxşı hazırlanmasına və bunu uşağın ən yaxşı maraqlarının təmin edilməsi vasitələrindən biri kimi qəbul etməsinə imkan yaradılması məqsədilə mənşə ailə ilə aparılan işlə (xüsusilə, valideynlərlə tərəfdaşlıqda) koordinasiya edilməsi. İstənilən bu cür tədbirin məqsədi, mümkün hallarda uşağın ailə mühitinə qaytarılması olmalıdır.

10. Məktəb və uşağa qulluq mühiti

Məktəb və tərbiyənin dəstəklənməsi ilə bağlı yardımın təmin edilməsinə kompleks yanaşma (xüsusilə, uşaqların möhkəm köklərə və ya daimi evə malik olmadığı hallarda – məs., Roman və ya qaraçı uşaqları, miqrant uşaqları) dəstəklənməlidir; çətin vəziyyətdə olan və xüsusi ehtiyacı olan ailələrə xüsusi diqqət yetirməklə uşağa qulluq və məktəbin inteqrasiyasına, eləcə də bu xidmətlərin təchizatçıları və valideynlər arasında dialoqa şərait yaradılmalıdır.

11. Valideynlər və uşaqlar və onların tərbiyəsi üçün məsuliyyət daşıyan bütün şəxslər üçün əsas məlumatlar

Pozitiv tərbiyə ilə bağlı əsas məlumatlar bütün valideynlərə və uşağa gündəlik əsasda qulluq edən və onun tərbiyəsi ilə məşğul olan bütün şəxslərə (tərbiyəçilər və ya məktəb heyəti kimi) aid edilməlidir. Bu məlumatlar uşağa şəxsiyyət kimi necə hörmət edilməli və onun iştirakının necə təşviq edilməli olduğunu, və valideynlərin hüquqları, eləcə də məsuliyyətləri olduğunu açıqlamalıdır. Əsas məlumatlar bütün əlaqədar maraqlı tərəflər, xüsusilə valideynlər, xidmət təchizatçıları və uşaqlarla məsləhətləşmələrə əsasən hazırlanmalı və effektiv olmasını və onlara riayət edilməsini təmin etmək məqsədilə yoxlanılmalıdır.

12. Beynəlxalq əməkdaşlıq

Tərbiyə ilə bağlı beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi və qabaqcıl təcrübə mübadiləsi üçün tədbirlər həyata keçirilməlidir.